

DELAVSKA PRAVICA

Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Clovek ni blago

Razmere med delavci in podjetniki so vedno ostrejšje. Največ po krivdi slednjih. Sicer prav radi poudarjajo ljubezen do delavstva, pri vsakih večjih sestankih pojejo slavonspeve vzajemnosti, ki bi morala vladati med podjetniki in delavci, kar bi bilo tudi prav in v srečo družbe. Toda vzajemnost predpostavlja enakopravnost, spoštovanje najvitalnejših pogojev obeh delov. Danes ne slišimo drugega od naših gospodarjev, kakor tarnanje o krizi, ki je pa, mimogrede povedano, v gospodarstvu večinoma ni v tako velikem obsegu. Pa še te težave hočejo prevaliti na delavce. Znižujejo plače vse navprek, prikraščujejo socialne zakone, izpreminjajo svoja podjetja ne glede na morebitno škodo delavstva. Skratka. Delavec ni sočinitelj v gospodarstvu, ampak tvar, blago, ki ima edino to nalogo, da koristi tistemu, kateri je najel njegovo delovno moč. Tako postopanje mora nujno voditi v še globlji prepad in razdor. Zato ne bo odveč, da ugotovimo, kakšne smernice je dal socialni papež Leon XIII. podjetnikom z ozirom na postopanje z delavci. Papež pravi:

Tole pa se nanaša na bogatine in gospodarje: ne smejo imeti delavcev za sužnje, pravičnost zahteva, da v njih spoštujejo dostojanstvo osebnosti, zlasti ker je povečana s posebnim znamenjem krščanstva. Koristno delo (roko delstvo ali obrt) ni človeku v sramoto, ampak v čast, bodisi če poslušamo naravno pamet ali krščansko modroslovje, ker nudi pošteno možnost, ohraniti si življenje. Sramotno in nečloveško pa je, če kdo ljudi zlorablja kot blago, za dobiček ter jih ne ceni višje, kakor toliko, kolikor premorejo s svojimi mišicami in močmi. Enako je zapovedano, da se je treba ozirati na verske dolžnosti in duševno izobrazbo proletarcev. Zato je dolžnost gospodarjev, da ukrepejo, da more delavec primerno dobo časa posvetiti svojemu verskemu čutu, da se človeka ne sme izpostavljati vabam pokvarjenosti in mikom greha; da se na noben način ne sme odvracati od skrbi za dom in od ljubezni do varčevanja. Istotako se mu ne sme nalogati več dela, kakor utegnejo prenesti njegove moči, in ne take vrste dela, ki bi ne bilo v skladu z njegovo starostjo in spolom. Med množičnimi dolžnostmi gospodarjev pa se odlikuje ona, da se mora dati vsakemu, kar je pravično. Res je treba preudariti mnoge stvari, da se pravično določi mera plačila, toda na splošno naj se spominjajo bogatini in gospodarji, da nobeno božje ne človeško pravo ne dovoljuje stiskati radi lastne koristi siromakov in ubogih in iz tuje bede skušati doseči dobiček. Ogoljufati pa koga za pristojno plačilo, je velik zločin, ki glasno kliče v nebo po maščevalni jezi. »Glejte plačilo delavcev... ki ste ga vi poverili, vpije in njih vpitje je prišlo do ušes Gospoda vojnih trum.« (Jak. 5. 4.) Končno naj se bogatini vestno varujejo, da nikakor ne škodujejo prihrankom proletarcev ne s silo, ne z zvijačo, ne z obrestnimi prevarami in sicer to toliko bolj, ker oni niso dovolj zaščiteni pred krivico in nasilnostjo, in je njih imetek toliko bolj nedotakljiv, kolikor manjši je.

Tako sv. oče.

Nekoliko ostre so na prvi pogled besede papeževe: »Sramotno in nečloveško pa je, če kdo ljudi zlorablja kot blago, za dobiček, ter jih ne ceni višje, kakor toliko, kolikor premorejo s svojimi mišicami in močmi; toda če stvar premostrimo nekoliko bolj od blizu, moramo priznati, da obsodba papeževa nikakor ni preostra.

Poglejmo delovno žival. Ona prejme

Fašizem in Vatikan

Dogodki, ki se odigravajo v Italiji med papežem in fašizmom, so svetovnega pomena.

Znano je vsem, kako se je obdala fašistična država s sijajem katolicizma. Hotel je veljati za katoliško državo prve vrste v nasprotju z boljševiško državo. Spominjamo se še, kako je bil Vatikan prizanesljiv dolga leta napram fašizmu. Te potrpežljivosti ni nihče razumel razun v Italiji. Papež je pustil, da je bila katoliška stranka razbita, katoliško časopisje uničeno. Prišel je celo sporazum, premirje. In čudno. Moč »po božji previdnosti«, »vpostavitelj reda«, »apostol religije« je pričel najvztrajnejši boj proti katoliški cerkvi. In sicer v taki obliki, da imajo ukrepi fašizma znak pravega preganjanja kristjanov. Papež je bil primoran, da je na najsvečanejši način obsodil fašizem, sicer ne do konca. Tudi to je nerazumljivo za nas.

Temeljito pa pojasni položaj bivši voditelj katoliške kmečke stranke Guido Miglioli. V »Informationen des europ. Bauernkomitees« razvija nekako sledeče misli: V tem boju je zelo interesantno ugotoviti dejstvo, katerega je zamolčalo inozemsko časopisje. Bali so se, da bi se kompromitirali zaradi tega, ker je veljal fašizem v Italiji kot katoliška vladavina. Sedaj pa naenkrat tako postopanje proti katoliškim organizacijam in proti cerkvi in vendar ni bilo države in vlade, ki bi bile po svojih izjavah bolj katoliške, kakor fašistična država in fašistična vlada. In nekega lepega dne je dal isti Mussolini, ki je včeraj še nosil obleko sv. Frančiška, povelje, da se morajo po-žgati katoliški klubi, pretepati duhovniki in celo podreti rojstno hišo sv. Očeta v mestecu Desio. To je nekaj nerazumljivega. Toda fašizem se je poslužil le neke stare metode, ki je v navadi v Italiji, katera je agrarni in industrijski buržuaziji že od nekdaj prav prišla, da bi odvrnila pozornost mas, ki so nezadovoljne zaradi bede in lakote.

Ko je vlada zapazila, da se priključujejo kat. akciji široke ljudske plasti kmetov in delavcev, študentov in malomeščanov, je skušala z enim udarcem ta ljudski tok drugam usmeriti in ga izpremeniti v divji boj proti cerkvi. Dejansko je fašizem namenoma izzval boj med seboj in vatikanom v najostrejših oblikah. Računal je s tradicionalnim antiklerikalizmom, ki je ukoreninjen med malomeščanstvom in večjim delom delavstva. Upal je, da bo s požitvijo tega antiklerikalizma ohromel opozicijo, zlasti socialno demokracijo, ki je sicer v boju s fašizmom, ni pa nikaka izrazita nasprotnica kapitalizma, katerega je na-

sprotno vedno podpirala. Končno se je udal še tej domišljiji, da bo dal, kakor se je izrazila vodilna oseba fašizma, med zobe stradalajočih katoliških kmetov se »sutano duhovnikovo«. Boj, ki se bije sedaj v Italiji, pozna le še eno bojišče — bojišče razredov. Fašizem je transtvo kapitalističnega razreda. Proti tej tiraniji preostane le boj vseh delovnih slojev v tovarnah in vaseh. Tudi cerkveni krogi se motijo, če menijo, da bodo to čudovito in silno moč razcepili. Fašizem je svoječasno ugotovil, da ne more te sile zbežati z nobenimi manevri in z nobenimi sredstvi. I tega vidika se morajo dogodki v Italiji precejevati, če jih hočemo videti v pravi luči.

Miglioli, poznavalec položaja, piše dalje. Mali posestniki, vse podeželsko delovno ljudstvo je uničeno. Brez živine, brez gnoja, brez strojev, brez semen, zadolženo do vsot, ki predstavljajo vrednost njegovih posestev, je prisiljeno, da svoje gospodarstvo vedno bolj omejuje. In kar pridelajo, morajo oddati v obliki nevzdržljivih davkov.

Takšen je položaj italijanskega kmeta. Spor med Vatikanom in fašizmom in polemike v časopisju so ga odkrile v vsej grozni resničnosti. Pred vsem svetom stoji, da je za italijanskega kmeta le en izhod: Drug režim. Vse njegovo mišljenje, vso njegovo delovanje ima pred seboj le ta cilj.

Niti cerkev, ki predstavlja večjo moralno silo, niti fašizem obdan od velike oborožene sile, ne morejo zavreti tega razvoja.

Dalje pravi Miglioli: »Ta članek sem napisal po razgovoru z nekim veleposestnikom, na katerega sem slučajno nalletel in katerega dobro poznam. Povedal je, da je radi krize prizadeto tudi veleposestvo, tudi agrarna buržuazija. Vprašal sem ga, kaj meni o italijanskem kmetu. Po kratkem premisleku je dejal: Italijanski kmet je najbolj revolucionaren kmet od vseh.« Iz njegovih oči sta govorila strah in sovraštvo.

Socialna in gosp. politika

V Dolu pri Hrastniku je za kaplana g. Janko Verbanjšek. Smili se mu proletarska deca. Že lansko leto je pokrenil akcijo, da je šlo nad 40 revnih rudarskih otrok na kmete. Letos je deležnih zdravega kmetijskega življenja nad 150 otrok. Otroke so prostovoljno in brezplačno prevzeli kmetje na Štajerskem. Otroci so razen kakih devet za vsako delo še ne- sposobni, pač pa so zelo potrebni zdravega zraka in tečne hrane, ker so neka-

teri bolehní in rahitični. Gospod kaplan je mogel izvesti to akcijo le s sodelovanjem župnih uradov. Podpore dosedaj od javnih oblasti še ni dobil. Želimo, da bi se čim več duhovnikov udeleževalo na tak način med delavstvom. Če bo iskrena ljubezen, porojena iz vere, bo kmalu izginilo nezaupanje med delavstvom napram veri in duhovščini.

Gospodarska kriza v Nemčiji. Nemčija je prišla v veliko krizo. Denar dvigajo vlagatelji v velikih svotah tako, da je bila vlada prisiljena, da proglasi za nekaj dni moratorij. To se pravi, da je sploh vsak denarni promet v hranilnicah, posojilnicah in bankah ustavljen za čas, dokler traja moratorij. Vlada je hotela to krizo preprečiti s tem, da je izdala takozvano zasilno naredbo, s katero je zelo skrbila dohodke malega človeka, pač pa ne premožnih ljudi. Sicer bi imela dovolj prilike, da bi kod drugod tudi kaj prištedila.

V Nemčiji ni nič manj kot 30.000 oficirjev stare armade, ki vlečejo penzijo, tem se pridružijo upokojeni častniki državne brambe, ki imajo še višje pokojnine. Za vpokojence stare armade izdaja državna uprava letno 140 milijonov RM, za vpokojence nove armade pa 73 milij. Torej skupaj 213 milijonov RM.

Aktivni generali in ministri obremenjujejo proračun s 23.095.000 RM, od 136 generalov ima vsak po 16.938 RM, od 279 generalnih polkovnikov vsak po 13.845 RM, 843 general majorjev vsak po 11.472 do 13.815 RM. Večina vseh teh ima še postranske zasluzke. Tem se pridružijo še prejšnji vladarski principi.

Princ Viljem dobiva 24.000 RM; princ Eitel Friedrich 10.074 RM; princ Oskar 7.554 RM, bivši vojni ministri v. Einem, v. Goßlar, v. Stein vsak po 24.000 RM, general baron v. Gebsattel 18.200 RM, general v. Below 16.893 RM, general v. Epp 11.472 RM, general v. Ludendorff 16.893 RM, general Lettow und Borbeck 13.033 RM.

Tudi penzije ministrov pomenijo razsipavanje v tako težkih razmerah, kakor so sedanje.

Dr. Marx ima penzije 38.520 RM, v. Payer 30.000 RM, Moldenhauer 29.100 RM, dr. Luther 28.115 RM, Michaelis 27.000 RM, Strügel 25.000 RM, Bauer 18.500 RM, Cuno 18.285 RM, Scheidemann 16.500 RM, Wissel 13.800 RM, dr. Scholz 13.368 RM. Konzuli in poslaniki imajo vsi brez izjeme dohodkov nad 100.000 RM. RM ima nad 13 dinarjev.

Francija je bogata država. Toda največji njen general Joffre je imel penzije 6000 RM. Najvišje oficirske pokojnine pa sploh ne presegajo vsote 3000 RM. Lahko rečemo, da Nemčija slabo gospodari.

gospodarskih načelih ponudbe in povpraševanja. Kar se tu imenuje plača, ni samo plača sama zase, ampak je vključena tudi hrana in stanovanje. In če je ponudba velika, tedaj pade ta plača tako nizko, da kot plačilo ne ostane niti toliko, kolikor je najbolj nujno potrebno za skromno hrano in stanovanje. V takih slučajih je delavec na slabšem kot delovna živina ali kakor suženj v prejšnji dobi. Njegovo stanovanje je večkrat slabše kakor hlev dobro oskrbovanega konja, in plača za hrano in obleko niti toliko ne znaša, kolikor zahteva delovna živina od svojega kmetijskega gospodarja, da mu dela.

In če pristavimo, da je takih slučajev na tisoče in tisoče, moremo li reči, da je papeževa sodba trda? Papež je s temi besedami le pribil, da mora tudi v gospodarstvu, v odnošajih med podjetnikom določati smer naravni in naravni zakon. Tudi gospodarstvo spada pod območje moralnih principov.

samo del tega, kar je s svojim delom zaslužila, in sicer nadomestilo za izrabljene moči. Ona dobiva zdravo in zadostno hrano, da ostane popolnoma pri moči. O kmetu, ki bi pustil, da njegova delovna živina postane mršava, bi po pravici rekli, da je slab gospodar. Konju dajo zdrav, zračen hlev, snažno gorlo, stelo, odejo, sleherni dan ga očedijo, skrbje, da je dobro podkovan in če zboli, mu skrbno strežejo, pokličejo živinozdravnika in se varujejo, da ga ne bi s prehudim delom ugonobili. Kaj več delovna žival ne dobi; plače namreč ne dobi nobene.

Podobno je bilo s sužnji. Vendar je krščansko pravni zakon zahteval, dokler se mu ni posrečilo suženjstvo sploh odpraviti, da so ga spoštovali kot človeka, ki ima neumrjočo dušo. Dolžni so bili gospodarji, da so jim dovolili ženitev ter skrbeti tudi za ženo in otroke. Dolžni so bili tudi, da jih niso ovirali v izvrševanju verskih dolžnosti.

Hišni posli dobe hrano in stanovanje in kjer vladajo še lepe stare navade, tudi obleko. Pravico imajo tudi, da se jim dovoli potreben čas za cerkev. Je-li to vse, kar jim mora delodajavec nuditi? Vsaka služkinja bi pač zelo začudeno pogledala, če bi komu padlo v glavo, da bi rekel, da je to dovolj. Po pravici zahteva tudi plačilo za svoje delo, kajti vse drugo so samo pogoji, da sploh more delati.

Podobno je to na deželi, kjer še vladajo normalne razmere med delavcem in delodajavcem. Delavec običajno v naravnih pridelkih dobi to, kar potrebuje za potrebno hrano zase in za družino, in nikomur niti na misel ne pride, da je s tem stvar urejena, ker ima poleg tega delavec tudi pravico do svoje plače. In odtegotvanje te plače se prišteva med vnebovpijoče grehe.

Povsem drugačna slika je pri tako imenovanih industrijskih in drugih delavcih. Tu se ravna plača po liberalnih

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Železničarski vestnik

Novi zakon o prometnem osebju.

Prehodne določbe.

Določbe tega zakona veljajo za vse uslužbence državnih prometnih naprav, ki se zatečejo na dan uveljavljanja v aktivni službi ali nastopijo službe po tem dnevu, bodisi prvič, bodisi da so bili že prej v službi.

Položajna skupina X. odgovarja dosedanji III./III., IX. = II./IV. in III./II., VIII. = I./VIII., II./III. in III./I., VII. = I./VII. in II./II., VI. = I./VI. in II./I., V. = I./V. in II./I., IV./2. = I./IV., IV./1. = I./IV. a. itd.

Dosedanji uradniki I./IX., II./V. in III./IV. dobijo plače uradniških pripravnikov. Uslužbeni državnih prometnih naprav, ki se zatečejo na dan uveljavljanja zakona v aktivni službi, se prevedejo v položajne skupine, v katerih so se zatekli, oziroma v katerih bi morali biti po razsodbi državnega sveta in upravnih sodišč. Popravki glede tega se ne morejo izvršiti administrativnim putem.

Strojvodje, vlakovski revizorji, vlakovodje, nadzorniki proge, mostov, brzojava, signalov, zavodov za impregniranje pragov, poslovoje in nadzorniki električnih naprav v službi drž. prometnih naprav se bodo razvrstili kot nižje strokovno osebje od X. skupine naprej, četudi nimajo dovršene predpisane šole, pa imajo strokovni izpit v dotični stroki in so dovršili 5 let neprekinjene in dobre službe ter so ocenjeni kot strokovno sposobni za posle svoje stroke. Njihovo nadaljnje napredovanje pa je omejeno po določbah tega zakona in sicer tako, da zvaniki I. kategorije morejo napredovati do vključno VIII. skupine, zvaniki II. kategorije pa do vključno IX. skupine.

Uslužbeni, ki bodo po objavljenju tega zakona napredovali v višjo skupino in s tem dobili višje prejemke, jim ostanejo prejemki prejšnje skupine še za eno leto. To isto velja tudi za periodične poviske.

Rodbinska pokojnina, ki je pripadla rodbinam uslužbencev pred objavljenjem tega zakona, ostanejo prejemki po odredbah prejšnjih zakonov.

Obstoječe organizacije, ki se zatečejo na dan objavljenja tega zakona, morajo predložiti svoja pravila ministru za promet in prositi za dovoljenje, ako hočejo še nadalje obstajati.

Razdelitev nazivov (zvanj).

V naslednjem hočemo podati le najvažnejše nazive nižjih skupin, ki pridejo pri nas v glavnem v poštev:

X. skupina: pomožni: oficijal, nadzornik skladišča, strojepisec, prometnik, osebni in prtljažni blaginik, vlakovodja, skladiščnik, brzojavec, premikalni nadziralnik, strojevodja, pregledovalec voz, poslovoje, strojnik, nadzornik elektr. zgradb, tehnik, risar, nadzornik proge, mostov, brzojava, signalov in zavodov za impregniranje pragov. (Torej vsi nazivi »pomožni«.)

IX. skupina: Prometni, tehnični in administrativni uradnik: oficijal, strojepisec, prometnik, blaginik (osebni in prtljažni), vlakovodja, skladiščnik, brzojavec, premikalni nadziralnik, tehnik, risar, strojnik, pregledovalec voz, nadzornik elektr. zgradb, mostov, proge, brzojava, signalov in zavodov za impregniranje pragov.

Pripomba: Izgleda, da so prvi trije nazivi za dosedanjo II. kategorijo nazivi od oficijala naprej pa za dosedanjo III. kategorijo, tako je za II. kategorijo naziv »prometni uradnik (saobračajni činovnik)«, za III. kategorijo pa naziv »prometnik« (tudi v srbsko-hrvatskem jeziku).

VIII. skupina: Pristav: prometni, tehnični in administrativni uradnik, oficijal, nadzornik skladišča, strojepisec, prometnik, vlakovski preglednik, osebni in prtljažni blaginik, vlakovodja, skladiščnik, glavni brzojavec, premikalni nadziralnik, nadzornik strojev (strojni nadziralnik ali mojster), strojni preglednik, strojevodja, vodja motornih drezin, poslovoje, nadzornik elektr. zgradb, tehnik, strojnik, pregledovalec voz, risar, nadzornik proge, mostov, brzojava, signalov in zavoda za impregniranje pragov.

Pripomba: Kakor pri IX. skupini, so tudi v VIII. nazivi razdeljeni in sicer: Pristav za dosedanjo I. kategorijo; prometni, tehnični in administrativni uradnik za II. kategorijo, ostali pa za III. kategorijo.

VII. skupina: Višji pristav, kontrolor, glavni arhivar (v centralah) prevajač (strojepisec), višji prometnik, višji vlakovski preglednik, glavni osebni blaginik, višji strojni nadzornik, višji strojni preglednik, višji strojevodja, višji vodja motorne drezine, višji poslovoje, višji tehnik, višji nadzornik elektr. zgradb, proge, mostov, brzojava, signalov in zavoda za impregniranje pragov.

Pripomba: Višji pristav za I., kontrolor za II., ostali nazivi pa za dosedanjo III. kategorijo uradnikov.

VI. skupina: Poverjenik, višji kontrolor (I. in II. kat.).

V. skupina: Višji tajnik (v ministru in glavnem ravnateljstvu), svetnik (pri ravnateljstvu), (oba naziva za I. kat. uradnikov) in inšpektor (za II. kategorijo uradnikov) itd.

Ako se uslužbenec zateče v zvanju, ki je po razdelitvi zvanj določeno za nižjo skupino, kakor je pa skupina v kateri se je zatekel, tedaj obdrži to zvanje (naziv) v skupini, v kateri se je zatekel. Če je pa po razdelitvi zvanj v višji skupini, tedaj ima prvenstveno pravico do napredovanja v višjo skupino.

Toliko objavljamo danes v naglici. V prihodnji številki pa bomo po možnosti že začeli objavljati zakon po originalnem besedilu.

Skupina Ljubljana splošen članski sestanek v nedeljo 19. t. m. ob 10. uri dopoldne v prostorih »Prometne Zveze« v palači »Delavske zbornice« na Miklošičevi cesti. Dnevni red: »Tolmačenje novega zakona o državnem prometnem osebju«.

Kovinarji

Guštanj. Se se ni črnilo posušilo na zadnji sklenjeni pogodbi, katero so zaupniki s težko muko podpisali, pri čemer je bil za služek delavstva znatno reducirán z izgovorom, da ni naročil.

Ze se je začelo pri nas v valjarni delati na vso paro, pri čemer se že nedelja tudi več ne upošteva. Nismo proti temu, ali znano je nam, da se bo lepega dneva reklo: »Ni naročil«, in ubogi delavci bodo morali zopet nastopiti brezplačen dopust. Tako je. Ko pride kako malo naročilo, ubogi delavec dela, da še v nedeljah ne moreš zadostiti svojim cerkvenim potrebam, ko pa ni naročil, pa strada.

Več kovinarjev.

Viničarji

V borbi.

Večina vinogradnikov brez razlike svetovnega nazora, stoji kompaktno na stališču, da se viničarskemu ljudstvu nikakor ne sme zboljšati položaj, predvsem ne na način, ki bi obremenil njihov žep in s tem zmanjšal profit. Ravno te dni smo slišali izjavo, ka-

tera nas prepričuje, da je tako. »Viničarji sploh drugače nočejo delati, kakor če nimajo več kaj jesti.« je izjavil oskrbnik nekega vele-vinogradnika, čigar ime ostane za enkrat nezapisano. Tako izjava je prišla od ljudi, katerim naš ubogi rod dela in gara že stoletja sem, njim tako spravlja skup ogromno premoženje in jih s svojimi žulji vzdržuje na sijajno ugodnem mestu. Torej smo po-femtakem vsi viničarji pred vinogradniško gospodo le brezbržni lenuhi, ki drugače za delo niti prijeti ne bi, če nas k temu ne bi silil glad. Grda, nevhvaležnosti polna je ta beseda o viničarjih, kateri vendar s svojim delom vzdržujejo vse naše vinogradništvo in tako preživljajo vinogradnike, predvsem velevinogradnike. Izjava, ki jo je dal dotični oskrbnik, ni samo njegova slučajna misel, ampak to je splošno stališče vinogradnikov, saj smo neshetokrat že slišali tako, celo tam, kjer ga nismo pričakovali. Resnica pa je drugačna in se glasi tako: Viničarske plače, delovne prilike in obstoječe razmere so v pretežni večini tako ničnostne, tako krivične, da si res viničarji komaj ohranjamo golo življenje. V takem nesocialnem in nekulturnem stanju, ki ga z vso spretnostjo vzdržujejo ravno tako mnogi tisti vinogradniki, ki pripadajo k tako zvanj »katoliški eliti«, naravnost sili nesrečni viničarski rod, da kakor lačen ku-žek pograbí za vsako skorjico kruha, ki se mu milostno vrže tja, to se pravi, da rad dela, za eden, dva, pet ali osem dinarjev dnevno od zore do mraka, samo da od la-kote ne umre. Ali se potem izjava, o lačnih viničarjih ne strinja že tudi z dejanjem? Strašno, pa resnično. Kakor krotlici zverine, katero vedno sestradajo prej, da potem brez ovir počenajo ž njo, kar hočejo, tako tudi delajo z viničarji. Boda delavstva jim pride kot najmočnejše sredstvo za doseg njihovih profitov. Zato imajo velik interes, da se položaj viničarja zboljšati ne sme, ker s tem bi postal viničar gospodarsko bolj trden, vsakdanja borba za kruh bi se omilila in viničar bi začel misliti tudi na svojo izo-brazbo. S tem, da bi se izobrazil, bi postal tudi bolj samozavesten, bi znal boljše najti uspešnih sredstev, s katerimi bi se boril za svoje pravice, bi svoj stan povsod uveljav-ljal in to bi se takoj križalo z računi vino-gradniške buržuazije. Zatorej le nikar do-pustiti, da bi se viničarski proletarijat iz svojih spon kdaj osvobodil, da bi se raz-gibal in stopil v vrsto kot enakoverden stan z drugimi. Le držati ga trdno k tlom, naj-uspešnejše pa s lakoto, katero povzroča s krivičnim odtiravanjem in znižavanjem kr-avvo prigranega zasluga in z neizvajanjem viničarskega reda. Tako potem mora ostati v popolni odvisnosti od njihove blagohotne mošnje in volje.

Tovariši taka je tedaj z nami! Tako rekoč še hvaležni bi jim morali biti zato, da nas pustijo živeti in da nam take plače dajo, pri katerih se tedaj poleniti ne moremo. Pravi-jo, če bi nam bolje šlo, da tedaj ne bi hoteli več tako pridno delati. Zelo spretna, pač pa satanska ideja je to, na katero mo-ramo združeno vsi viničarji odgovarjati. Opravičiti morejo take izjave samo s tem, da pred drugimi zakrijejo svoje kapitalistič-ne grdobije, ki jih počenajo s svojimi pod-ložniki in da jim ne bi veljal občitek, da so nepravilni, nečloveški in nekrščanski. Nam viničarjem hočejo s tem povedati, da še naj bolj delamo, še bolj stradamo in trpimo, še manjše plače naj imamo, se za svoje pravice prav nič naj ne dvigamo, prav nič naj se ne organiziramo, tedaj bomo našli milost in pohvalo pri njih. Mi pa odločno povemo, da več delati, kakor dosedaj ne moremo; več kakor že trpimo, tudi ne moremo. Nimamo ničesar več zgubiti. Ostane nam še edino borba za golo življenje, za najprimitivnejše božje in naravne pravice kot človeka. Ali

viničar ni človek, viničarska družina ni člo-veška družina? Gotovo, vsaj mi trdimo, da je. Zato se bomo tudi ramo ob rami borili, da se nam to prizna in v tej borbi bomo vztrajali in tako gotovo zmagali. Gre za pravično in zakonito stvar in borba se nam od dne do dne vedno bolj vsiljuje, čeprav si je ne želimo. Torej tovariši viničarji! Ni upanja, da nam vinogradniki sami kaj pri-boljšajo, še zmiraj preže, kje bi nam od-tegnili. Zato se borimo. Na take izjave kot tukaj zopet slišimo, pa dajmo kot protest vsak pridobiti vsaj enega viničarja v našo strokovno organizacijo. Bodimo tedaj budni, bodimo stražarji! Strokovna zveza viničarjev pa je naša trdnjava.

Lesno delavstvo.

Verd pri Vrhniki. V nedeljo 12. julija smo imeli sestanek lesnega delavstva, na katerem smo obravnavali položaj naše skupine. Po-grešamo več agilnosti vseh članov, posebno pa odbornikov, ki so bili izvoljeni na zad-njem obtem zboru. Tovariši! Koliko časa naj Vas še opominja organizacija na dolž-nosti, ki jih imate do nje? Vse člane opo-zarjamo, da obračunavajo članske prispevke pri tov. Gregorku Matiju. Vsak delavec, ka-teri je zaveden, ve kaj je njegova dolžnost. V nedeljo 19. t. m. imamo pri Sv. Trojici tabor krščanskih socialistov, na katerem bo-sta govorila tov. Marinec Anton in Kopri-vec Matic. Tabor se vrši po sv. maši ob 10 dopoldne. Vsi na delo za razmah organiza-cije. Delavec.

Delavsko združništvo

Viničarjem združnikom.

Vedno bolj težak položaj postaja za vini-čarje v gospodarskem oziru. Ne samo nič-nostne denarne plače in brezsrčno izmozga-vanje od večine vinogradnikov in kmetov, ampak posledice splošne gospodarske krize so ravno zopet viničarje najbolj občutno pri-zadele. Ako si viničar ni mogel nikakor po-magati iz stiske, pa je prodal bodisi živinče ali drugo, kar mu pa tudi danes nič več ne pomore, ker ni cene. Moka se je podražila. Delo v vinogradih se radi letošnjega ugod-nega vremena omejuje le na najnujnejše. S tem je viničarju zmanjšán njegov redni za-sluzek, katerega pa še povrh vinogradniki z znižanjem ogražajo, najrajsi pod znanim izgovorom o vinski krizi. Še težji časi se nam napovedujejo, kakor so bili oni v prvih povojnih letih, ko je ravno najubožnejše ljud-stvo moralo prenašati največji del tedanje druginje, tako ravno naj zopet prenese v naj-večji meri nastajajočo gospodarsko krizo. V tako tesnih in obupnih časih je treba res vsakomur izmed nas vsestranske previdnosti in preračunavosti. Samo en, neposrečen ko-rak in že smo padli morda za vedno v go-spodarsko onemoglost, to je v dolgove, iz katerih ne pridemo kaj kmalu več vun.

Prvo, kar moramo sedaj resno poudariti, bodi, da se naj ne delajo novi dolgovi. Mi-slimo predvsem tukaj dolgove za stvari, brez katerih smo sedaj mogli živeti in bi še lahko brez njih tudi naprej. Za izposojeni denar, ali pa up, naj bi se nikar ne kupovale stvari, ki vsak čas zgubijo na svoji vrednosti. To je, predvsem živina, potem pohištvo, orodje, obleka, odpadejo naj razni običajni stroški pri družinskih ceremonijah, kot poročne go-stije, preveliki izdatki ob vseh večjih praz-nikih itd. Nihče se več z gotovostjo naj ne zanaša, da mu bodo njegovi dosedanji obi-čajni gospodarski viri tudi še vnaprej do-našali toliko, da bo lahko brez skrbi pokr-il ta, ali oni dolg in nič morda zato, če na račun gotovega svojega premoženja, vzame kredit. Tovariši, danes je to zelo opasno in varljivo. Kar pa se tiče že obstoječih dolgov,

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturnohistorični pomen Marksovega nauka.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje)

»Ah nespamet« — tako smeši ne-vednost — »kakšna resnica, kakšen za-kon je to, kateri je dan za dnem pred našimi očmi na podlagi dejstev kazno-van z lažjo? Znanstveni zakoni se mo-rajó ravno tako uveljaviti, kakor na-ravni zakoni, pred katerimi je človek brez moči!«

Na videz more človek prav dobro ne-kaj časa gospodovati tudi naravnim za-konom, kakor dokazujejo letalci: člo-vek se more iz zakona o privlačni sili zemlje ure in dneve norčevati, toda ne trajno. Istotako je z zakonom o vred-nosti. Pod gotovimi danimi okoliščina-mi more zakon o vrednosti na videz priti za trenutek ali pa tudi za daljši čas ob moč, trajno se pa vendar vedno uveljavi. Trajno ne moremo zamenja-vati produkta dela od treh dni za pro-dukt dela od enega dne. Če se ne uvel-javi zakon o vrednosti, dajo za to po-vod vedno slučajni vzroki, n. pr. slučaj-no prevladanje povpraševanja nad po-nudbo ali obratno monopol ali kaj dru-gega.

»Ne,« pravijo, »saj ne ekzistirajo sa-

mo umetni monopoli, ampak tudi na-ravni, kakor posedovanje vodnih sla-pov, vinograda, prav posebno rodovitne njive, hiše z ugodno lego ali stavbišča. To vse je vendar trajno.« Nikakor ne. Vse to ni bilo vedno tako, kakor danes pri nas, vse to je slučajno pri nas na-stalo in ne bo trajalo večno. To je po-sledica današnjega lastninskega prava, katero prevladuje šele nekaj stoletij. Prej ni obstojala privatna lastnina na vodnih slapovih ali zakladih zemlje. Prej so poskrbeli, da je dobil vsak kmet enako mero rodovitne in manj ro-dovitne zemlje, da niso mogli rokodelci in meščani niti izkoriščati niti izkori-ščevani biti. Veščak mora vedno nave-sti vzrok, zakaj se ni v konkretnem slu-čaju pojavil zakon o vrednosti.

Niso vsepovsod in vedno zamenja-vali blaga na podlagi takozvanih pro-duksijskih stroškov, mesto na podlagi za to blago doprinesenega dela, ampak le v sorazmerno kratki dobi in v malem delu sveta, v katerem gospoduje ka-pitalističen način produciranja. Tukaj stremlje vsak podjetnik, da bi dosegel v deželi običajni dobiček. In ker meni vsak kapitalistični podjetnik tako, po-vzroči konkurenca med njimi, da se prodaja blago običajno po ceni tako zvanj produkcijskih stroškov, mesto po pameti odgovarjajoči vrednosti. Pra-ve vrednosti ne moremo spoznati s te-leznimi očmi, ampak le z duhovnimi očmi pameti.

Razum je bil že od nekdaj le pri ma-lokaterih. Glavni vzrok nasprotovanja Marksovi kritiki kapitala pa očitno ni pomanjkanje razuma, ampak kakor gora visok predsodek in pomanjkanje nepri-stranosti. Pri nekaterih obstoja predsodek že od mladosti, pri nekaterih je nastal šele pozneje zaradi okolišnosti, ker so se jim zdeli ugovori Marksovih nasprotnikov neovrgljivi. Zaradi tega so smatrali, da je napačno, kar se jim je prej zdelo prav in dovolj dokazano. Zelja je mati misli. Vsak človek pa želi, da ne bi smatral zmotnih naziranj dolgo časa za prava, se protivi torej priznanju novih resnic in vztraja trdovratno na stari zmoti, kajti če bi se odpovedal napačnim idejam, bi priznal, da je bil nespamet. In ravno tako priznanje mu ne ugaja. Nasprotno se pa lahko in hitro odpove dosedanjemu naziranj, ako se mu zdi, da bo veljal za pametnega in uvidevnega v lastnih očeh in v očeh sveta, t. j. odločujočega mnenja, odločujoče »znanosti« itd. Po-polna, ali pa vsaj deloma zadostujoča ne-pristranost je zelo redka. Isto tako je red-ka dovoljna in temeljita znanost.

Eden od malokaterih, katerim niso manjkali predpogoji za ustvaritev pravil-ne sodbe o Marksovem življenjskem delu — Kapitalu — in kateri je razpolagal z mnogo večjim statističnim materialom kakor drugi, državni statističar Zdrže-nih držav Severne Amerike J. M. Rubinov je prišel do popolnoma nasprotnih re-zultatov, kakor pa Bernstein in sodrugi.

Rezultat svojega raziskovanja je podal ne-kako tako-le: »Cim skrbneje preiskujemo gospodarski razvoj zadnjih dveh rodov, tem bolj neomajena se prikazuje Markso-va miselná zgradba v svojih splošnih li-nijah in tem jasnejše je, da zahteva le v posameznih, brezpomembnih točkah do-polnila in popravka. Statistika dokazuje, da je dobil marksizem — naj mislimo o njegovi filozofični podlagi, kar hočemo — kot zgodovinska in gospodarska razvojna teorija tekom pol stoletja, odkar je bil razglašen, v dogodkih bogato potrdilo:

1. Povsod moremo zaznamovati proces stalne industrijske koncentracije.
2. Analogni proces se je pričel tudi v poljedelstvu, kjerkoli je nastopila kapita-listična razvojna stopnja.
3. Tukaj kakor tam nastaja odločna koncentracija posesti in dohodkov, pri čemur so izločeni mali kapitalisti.
4. Industrijski kapitalizem ne povzro-ča prav nobenega pomembnega zboljšanja položaja meznih delavcev. Če je kakšno zboljšanje, je le posledica trdih bojev de-lavskega razreda in torej bolj protest proti kapitalističnemu načinu produkcije in razdeljevanja, kakor pa izraz njej bi-stvene in lastne tendence.
5. Pod vplivom dviganja cen, katere so največ v korist posedujočih, se zdi, da gre tendenca, v kolikor je ne popravi agresivno delavsko gibanje, v nasprotno smer.«

Širi „Delavsko Pravico“!

bi bilo povsem na mestu, da bi jih čimprej plačali. Ako pa bomo dolgove še vedno odpravili kot neplačane napreje, se bo zgodilo, kakor splošne razmere v gospodarstvu kažejo, da se bodo dolgovi napravljeni danes, s časoma podvojili in celo potrojili. To se pravi: številka dolga bo ostala neizpremenjena, blago, ki je namenjeno v prodajo za poravnavo dolgov pa izgublja na svoji sedanjosti vrednosti, po vednih nižje padajočih cenah. Naprimer: viničar je za vsoto 1500 dinarjev prodal kravo in s tem je lahko enega »jurja« potisnil v dolg in še je ostalo za drugo. Danes pa za 1500 Din bo skoraj moral prodati dve kravi; pa če nima več kot samo eno naprodaj. Če je toliko dolžan, se toraj pravi, njegov dolg se je umetno podvojil, njegovo gospodarstvo je v nevarnosti. Kaj vse nam pa prinese bodočnost, ne vemo. Zato resno in previdno uravnavajmo svoje gospodarstvo in se kar najbolj ogibljimo lahkomišelnih dolgov in izdatkov. Kdor je bil prisiljen se zadolžiti, pa bo dvakratno, če ne trikratno toliko profitiral, kakor znaša njegov dolg, če ga bode čimprej poplačal. P. R.

Krekova mladina

Jesenice. V nedeljo 19. julija t. l. gremo vsi krekovci, strokovničarji in naši prijatelji v Martuljek. Ogledali si bomo našo prvo kolonijo ter izvor potoka Martuljka. Odhod zjutraj s turističkim vlakom. Vsak kdor se namerava izleta udeležiti, naj to sporoči do sobote v tajištvu KD oziroma JSZ. Prijave rabimo radi prehrane v koloniji. — Vsak se nam lahko pridruži. — Živio borba! Izlet na Koroško. Na ugodnost skupnih potnih listov ne moremo računati. Zato naj nam družine pošljejo potne listine vseh udeležencev vsaj do 28. julija t. l. Vizum za Avstrijo poskrbimo mi (stroški so vsoti v 200 Din). Do istega dne pošljite 200 Din za vsakega udeleženca.

Po tem datumu prijav ne bomo sprejemali in izlet odpovedali, ako ne bo zadosti prijav.

Centralno tainištvo delavskih zbornic in delavski položai.

Centralni odbor delavskih zbornic je imel ob priliki blagoslovitve nove palače Delavske zbornice v Novem Sadu svojo sejo, in sicer dne 4. in 5. julija t. l. Poleg administrativnih zadev se je pečal tudi s položajem delavstva. Soglasno je bilo sprejeto sledeče poročilo:

Poljedelski delavci.

Ob priliki uvedbe žitnega monopola opozarjajo delavske zbornice, da je samo v dunavski banovini 250.000 poljskih delavcev, čijih eksistenca zavisi edino od njihovega zaslužka. Na podlagi statistike, ki obsega 80.000 ljudi, je dokazano, da so v letu 1930 delali poljski delavci povprečno 76 dni z dnevnim zaslužkom Din 22.27. Na celo leto raztegnjeno so zaslužili dnevno Din 1.06. Z uvedbo poljedelskih strojev se je ta zaslužek še zmanjšal. Ker prejemajo poljski delavci plačilo ob žetvi večji del v

naravi, bi bilo potrebno, da bi novi zakon o monopolu žita zaščitil tudi delavce, zlasti da bi določil eksistenčni minimum. Le na ta način morejo biti delavci zaščiteni pred izrabljanjem.

Povratak izseljencev v domovino.

Delavske strokovne organizacije pozdravljajo akcijo merodajnih krogov, da se stori čim ožja vez med domovino in izseljenci. Žele, da bi se ta vez še bolj poglobila v kulturnem, narodnem in gospodarskem oziru. Odločno so pa proti temu, da bi se pri sedanjih težavnih prilikah izseljenci vabili, da se vrnejo domov.

Rudarji.

Z ozirom na to, da se sedaj vrši redukcija rudarskega zakona, opozarjajo merodajne faktorje na to, da mora biti delovni čas v skladu z mednarodnimi konvencijami. Isto tako so odločno proti tendencam poslodavcev, da bi se rudarji izločili iz zveze z ostalim delavstvom in da bi prišli izpod kompetence delavskih zbornic.

Pomorski delavci.

Ker je ratificirala naša država sedem konvencij, ki se nanašajo na pogoje dela v pristaniščih in pomorskem prometu, je nujno potrebno, da izdela nov zakon o zaščiti pomorskih delavcev.

Delavske zbornice pričakujejo, da bo izdala naša država čimprej tak zakon in sicer po predhodnem sodelovanju strokovnih organizacij in delavskih zbornic.

Železničarji.

Ker je izdal minister za socialno politiko in narodno zdravje načelno rešitev, da se nanašajo vse odredbe zakona o zaščiti delavcev tudi na železničarske delavce, pričakujejo delavske zbornice, da bodo čim prej izvedene volitve obratnih zaupnikov za te delavce.

Delavske zbornice konstatirajo z velikim zadovoljstvom, da prevideva novi zakon o delavcih na železnicah svobodo organiziranja in pričakuje, da ne bodo železniške oblasti stavile v tem pogledu nikakih zaprek.

Nadurno delo in plačevanje istega.

Delavske zbornice pozdravljajo sklepe sodišč v dunavski in savski banovini, ki ugotavljajo, da se more popolnoma vsako nadurno delo plačevati 50% vrše in da veljajo določila zakona za vse osebe, ki je zaposleno v podjetjih, ne glede na vrsto in način zaposlitve. Delavske zbornice pričakujejo, da se bo ta praksa ustalila stalno in da bo zabranjevala, da se bi podaljševal delovni čas samovoljno in protizakonito.

(Dalje).

Viktor Zakrajšek:

V Vatikan

(Romarski spomini.)
(Nadaljevanje.)

Vsak je govoril v svojem jeziku, a vsi so poudarjali iste misli. 27 jih je nastopilo, ki so govorili v imenu svojih delegacij in svojih narodov; tam nekje v sredini je spregovoril tudi tov. Langus — slovenski besedi, ki je slavila odločne besede Leona XIII. in izražala vero v moč Kristusovih nauk, so prislunili zastopniki vseh narodov. Enakopravna je bila naša beseda — beseda malega slovenskega naroda — enakopravna je bila besedi mogočnih evropskih narodov. V nas pa je zrastle zavest, da smo udje Kristusove veselosti — da smo po Kristusu bratje vseh ljudi. Isto je menda čutil poleg mene tudi neki Italijan, ki me je vprašal ob Langusovem govoru, odkod je govornik. Ko mu povem, kdo da je, je bolj ploskal kot mi vsi. Italijan Slovenca? ... ne, kristjan kristjanu! En duh, ena misel, ena želja je prevevala vse zborovalce: kako prenoviti sodobne socialne razmere.

Krščanski ponos je rasel v nas ob tem zborovanju; pa se je primešal temu ponosu dvom o moči krščanskih načel, ko vendar vidimo v krščanski Evropi nekrščanske socialne razmere. Odkod to? Ali so načela zastarela, nimajo v

sebi več življenjskih sil za našega človeka? Nikakor ne! Pač pa so nam vsem ta načela velikokrat le zunanji nakit, le lepa od prednikov nam izročena navada, le nedeljska parada ali praznična obleka ne pa počelo in gibalo vsega našega delovanja, kar bi moralo biti. Naj raste v nas krščanski ponos, pa ž njim naj raste tudi naše krščansko udejstvovanje. Krščanska načela bodo takrat zopet osvojila svet, ko bodo nositelji teh načel dosledni kristjani.

Stari Rim.

Naše glave in naši razgovori so bili polni teh misli, a kljub temu smo prosti čas porabili za ogled Rima. Na potu proti razvalinam paganskega Rima smo stopili v cerkev sv. Klemenca. Prvič je to ena najstarejših rimskih cerkev; za nas ima pa še svoj poseben pomen po grobu našega apostola sv. Cirila.

Cerkev sama je ena najstarejših rimskih bazilik zgrajena na ruševinah prvotne cerkve, v kateri je bil pokopan sv. Ciril. Radi tega je njegov grob pod sedanjo cerkvijo. Ko so odkrili grob, svetnikovih ostankov v njem niso več našli. Nad grobom je v cerkvi lična kapelica, ki jo je dal zgraditi škof Stross-

Majdica posluša Radion.

Ta lepa, mala skrinjica, iz katere se čuje tako divna glasba, dela Majdici mnogo veselja. Imenuje jo svoj Radion, »ker sama svira«. Mala Majdica zamenjuje namreč radio z Radionom, o katerem ve, da sam pere in da napravi perilo brez vsakega truda čisto in snežnobo.

SCHICHTOV
RADION
PERE SAM
IN VARJE PERILO
ZAJAMČENO BREZ KLORA

mayer. Pomolili smo na kraju, ki je posvečen spominu prvih slovanskih romarjev v Rimu.

Odhiteli smo nato ogledat si ostanke starega, paganskega Rima: Forum Romanum, Colosseum, Palatin, Titov in Konstantinov slavlolik itd., sami ostanki mogočnih poslopij, ostanki in ruševine, ki jih ohranja le oblast in pa razni podporni zidovi. Pretresljiv je pogled na vse to. Nekdaj so po teh tleh hodili mogočni rimski senatorji in cesarji, ki so zapovedovali celemu svetu, s krvjo nešteti mučencev so namočena tla koloseja in okolice, zgodovina stoletij se je odločala na teh tleh ... in danes? Kup razvalin in razpadajoče zidovje kliče: Tako mine slava sveta, Nemo, še visoko proti nebu štrleče zidovje amfiteatra (koloseja) pove več kot debele knjige. Koliko krvi ubogih sužnjev in ujetnikov je v tem zidovju. Telesnost in sirova sila sta se oboževala v tem prostoru — pa je padlo vse skupaj. Svet bodo vladale ideje in ne sirova sila. Zgodovina uči: Duh in ideja ne pa telesnost in orožje. Današnja Evropa je to preslišala. Oboževanje telesa je zopet na dnevnem redu; samo telesni rekordi in naporji so upoštevani. Mi pa vemo, da imajo veljavo le zdrave ideje, ki plemeniti tudi telo. Radi tega ni strahu v naših srcih; naš pogled v bodočnost je oprt na trdno vero v zmago večno veljavnih krščanskih načel ... Historia docet! ... Pa smo si takoj nato ogledali novejši italijanski narodni spomenik in Mussolinijevo stanovanje tam zraven. Ali tudi ta, ki pravi, da obnavlja duha starih Rimljanov, ne pozna njihove zgodovine in vzrokov njihovega propada? ... Zdi se, da ne ...

Rimska procesija.

Sicer to poglavje ne spada v okvir našega romanja, a je vendar omembe

vredno. Rim je v dneh našega bivanja v Rimu obhajal tudi 1500 letnico efskega koncila. Na Vnebohod zvečer je bila v proslavo tega napovedana slovesna procesija s čudodelno sliko Marije Pomočnice iz lateranske cerkve v cerkev Marije Snežne. Vse rimsko mesto se je dvignilo, da dostojno proslavi Mater božjo. Negredekne množice gledalcev so že eno uro pred pričetkom procesije po cestah, koder se je imela pomikati, ustavile vsak promet. Videli si samo glavo pri glavi, kamor si se ozrl. Petnadstropne hiše ob straneh so bile vse v lampijončkih in preprogah in ni ga bilo skoraj okna, ki ne bi bilo polnoštevilno zasedeno. V ozadju smo pa videli Marijo Snežno, ki se je kopala v svetlobi tisočerihih električnih žarnic. Dolgo po napovedani uri se je jela pomikati mimo nas procesija, kakršne v naših malih razmerah nismo vajeni. Stopali so v procesiji samo moški, dečki, mladeniči in možje, pa ne na stotine, ampak na tisoče. K temu so seveda pripomogli številni rimski cerkveni zavodi, a tudi ves Rim vseh stanov in poklicev je sodeloval. Vsi pa, ki so v procesiji stopali, so nosili v rokah goreče sveče, katere so kakor na povelje dvigali ob vsakem »Ave Maria«, ki so ga peli v mogočnih zborih. Vsešče navdušenja, ki so ga pokazali okoli stoječi tedaj, ko se je pomikala mimo nas na štirivprežnem vozu čudodelna slika, je nemogoče popisati. Nam je to nekaj nepojmljivega. S takim naravnost huronskim vpitjem živio, s takim mahanjem z robei, klobuki in rokami ter s takim obmetavanjem s cvetlicami niso pri nas sprejemali še nobene vladarja, politika ali sportnega prvaka. Kaj takega prenese samo južni temperament. Ganljivi so bili prizori, ko so matere dvigale svoje otroke ali jih sklanjale skozi okna, da bi jih priporočile Marijinemu varstvu. Procesija, ki je bila pred sliko lepo urejena, se je za

Hlapec Jernej še ni umrl

V 6. številki »Samouprave« županstvo občine K. ponovno stavlja vprašanje, če sme izgnati neko osebo iz občine, da ji ne bi pozneje prišla v breme. Vprašanje se glasi:

»Imenovana oseba, ki živi pri nekem tukajšnjem zasebniku že približno 10 let, je nad 60 let star bolehen mož, ki je tudi nekoliko duševno omejen. Ker je imenovanega zgoraj navedeni posestnik pri svojem delu nujno rabil, ga je obdržal pri hiši še tudi potem, ko je odšel v Ameriko, da pomaga pri gospodarstvu njegovi ženi. Ker je ta mož za navadna težja dela zelo priden, v jedi prav nič izbiren in za svoje delo razen hrane in obleke ne dobi nikake plače, je razumljivo, da je imenovani tej hiši zelo dobrodošla oseba. Ker pa imenovani biva pri tej hiši že skoro 10 let in je gotovo, da bo prišel, ko za delo ne bo več sposoben, v občinsko ubožno oskrbo, je tudi razumljivo, da bi se ga naša občina rada iznebila. Prosimo tedaj še enkrat pojasniti, če ga smemo izgnati iz občine, ali pa njegovo gospodinjstvo prisiliti, da ga od hiše odpusti.«

Odgovor na to se glasi: »Za izgon imenovanega nima naša občina nobene pravice. Zakaj ne, smo Vam pojasnili že v 27. vprašanju, odnosno odgovoru v 12. številki »Samouprave« lanskega leta. Tudi njegove gospodinjstvo ne morete prisiliti, da bi ga odpustila, ker ni za to nobenega vzroka in je povsem njena zadeva, koga zaposluje na svojem pose-

stvu. Stališče Vaše občine, da bi se imenovanega sedaj na en ali drugi način iznebila, je sicer razumljivo, ker bodo iz tega naslova občini svoj čas skoro gotovo še nastali stroški, toda storiti pa občina v slučaju, da poteče 10letni rok nepretrganega bivanja in imenovani ne bo zapadel javni ubožni oskrbi, ne bo mogla drugega, kot moža na njegovo zahtevo ali zahtevo njegove domovne občine sprejeti v domovinsko zvezo in za njega v slučaju popolnega obubožanja skrbeti.«

Mi k temu dostavljamo še to-le:

Občina K. oziroma gospodje, ki to občino upravljajo, naj se zavedajo, da ljudje živijo in umirajo tam, kjer jim je odločno, človek se čudi, da je še toliko neusmiljenosti in prav mesarske grobosti v ljudeh, ki bivajo na deželi, ki imajo deco, za katere prav dobro vedo, da ne bodo mogli biti vsi na posestvu in da bo marsikateri moral med armado proletarcev. Poleg tega pa še mogoče čakajo, da so katoliški možje. Torej človek, ki je pošten, ki pridno dela, naj bo preganjan samo radi tega, ker je reven. Čudni so pač voditelji tiste občine. Kako pač morejo iti taki ljudje v cerkev, se tam pogovarjati z Bogom — Kristusom, ki nas uči, da smo vsi bratje v Njemu in po Njemu! Sicer pa upajmo, da bo imela dotična gospodinja vsaj toliko krščanstva — občinski voditelji ga nimajo prav nič —, da ne bo zvestega in pridnega hlapca vrgla na gnoj, ako bo obnemogel.

Delavski tabor bo dne 19. julija pri Sv. Trojici nad Vrhniko

Po sv. maši ob 10. govorila tov. Marinček A. in Koprivec M.

procesijo z lila v en sam val človeških glav in dvigajočih se sveč in v en sam glas »Ave Maria«, ki kar ni hotel po tihiniti. Različna čuvstva so nas obhajala ob tem prizoru, a vsa so se z lila v čuvstvo strmenja in se končno prelila v iz dna duše prihajajočo molitev: Zdrava Marija...

2. avgusta delavski tabor

v Boh. Bistrici. Sv. maša ob 10.

Veličasten tabor kršč. socialistov

Lep je bil tabor krščanskega delavstva v Prevaljah, dostojen v Ovišah, a oba tabora je brez dvoma presegal po številu in po mogočnosti tabor kršč. socialistov pri Sv. Jederti nad Laškim, ki se je vršil v nedeljo, dne 12. t. m. Iz Zagorja so prišli, iz Hrastnika, Trbovelj in Hude jame mladi krekovci in stari borci strokovnih rudarskih skupin. Niso zmogli denarja za vlak, a svojega, krščansko socialističnega tabora niso hoteli opustiti, zato so hodili peš od treh zjutraj. Prišli so pa še celjski krekovci in krekovke s tamburaškim zborom.

Ob 10 so se taborjani zbrali pred šolo pod rudarsko zastavo in odkorakali v cerkev. Domači g. župnik Lončarič je v krasnem cerkvenem govoru obrazložil, zakaj smo krščanski socialisti. Navduševal je vernike, naj se le bore za svoje pravične zahteve, a naj ne pozabijo Boga, da blagoslovi njihovo delo.

Po sv. maši je domačin-rudar tovariš Lešnik otvoril tabor. Prvi je govoril tov. Zumer, predsednik J. S. Z. Opozoril je na tri obletnice — 40 letnico okrožnice »Rerum novarum«, 35 letnico obstoja krščansko socialističnih strokovnih organizacij in 30 letnico blagoslovitve rudarske zastave pri Sv. Jederti. Opisoval je trboja, ki ga vodi krščansko soc. delavstvo, ker mnogi, ki so v to poklicani, ne čujejo razumeti pravične borbe in odklanjajo moralno in gmočno pomoč. Delavstvo je vezano samo nase. Zato naj se oklene svojih svobodnih organizacij, kakor je priporočal papež Leon XIII., ker le tako bo doseglo svoje pravice.

Po njegovem govoru so zapeli pevci himno Krekove mladine: V boj za pravico, v boj za resnico.

Nato je govoril tov. Langus Joža. Današnji družbi manjka oživljajoče središče celotnega življenja. Zato tolika gospodarska, zato tudi duhovna kriza, zato vulkanu podobno razpoloženje delovnega

ljudstva. Manjka vere, manjka pravice, manjka ljubezni. Prenovljenje posameznika in tako celote v duhu krščanstva bo zmaga pravice, zmaga ljubezni, zmaga svobode.

Po govoru so celjski krekovci zaigrali na tamburice. Tabor so s kratkimi nagovori pozdravili: za krekovce Huda jama tov. Sušec, za trboveljske rudarje tov. Križnik, za Celjane tov. Hočevar, za Hrastničane tovariš Arnshek, za Zagorjane Hrastelj in za holandske delavce tovariš Kozole.

Tov. Lešnik je povzel glavne misli govornikov, ožigosal denuncijantstvo, zahrbtost in neodkritost, pozval vse navzoče, da v resni, neodjenljivi borbi iščejo pravice sebi in svojim.

S pesmijo Povsod Boga je bil tabor zaključen.

Počasi pa s silno vztrajnostjo si krščanski socializem utira pot v srca. Ta armada borcev se krepi in raste. In tako je prav.

Nameščenke delavne razmere

Mehanizacija in racionalizacija sta gesli naših podjetnikov. Čim manjši so upravni stroški, tem večji je dobiček. Iz nameščenstva se hoče iztisniti vse, kar more dati. Izrabljanje nameščenstva se vrši na dva načina:

Nameščenstvo mora vršiti svojo službo 10, 11 in še več ur. To je slučaj pri trgovskih nameščenjih. Trgovci hoče vloviti čim več kupcev in napraviti čim več dobička. Klavna žrtev tega pohlepa pa naj bo nameščenec. S tem, da se zviša delovni čas, se pa nikakor ne zviša tudi uslužbenčeva plača. Ta je vedno enak in trgovec gleda kvečjemu na to, da se zniža. Nameščenec plačuje konzumentovo komodnost in mora ustrezati trgovčevemu egoizmu. S tem je seveda trgovskemu nameščenstvu odvzeto preveč časa, mnogokrat celo vsaj otežkočeno njegovo izpolnjevanje verskih dolžnosti. Pri ostalem nameščenstvu pa lahko govorimo o pravi mehanizaciji, seveda pri nameščenjskih tisočih, ne pa pri direktorjih in višjem nameščenstvu. Delovni čas privatnega nameščenstva je si-

**Oblečemo Vas
elegantno od nog do glave
za mal denar
zelo ugodno. Tudi na obroke
A. PRESKER
Ljubljana, Sv. Petra c. št. 14**

cer urejenejši in krajši, prav zaradi tega pa se izvaja tudi mehanizacija. Pravilo je, da mora biti ves delovni čas izrabljen. Delo je v nameščenjskem obratu, pisarni nagromadeno. Nameščenstvo tu ne čaka na stranke, ampak opravlja nanj odpadajoče delo. Pisarniško delo je več ali manj, nekatero pa prav zelo utrudljivo. Nemehanične in neutrudljive posle pa opravlja itak višje in neproletarsko nameščenstvo. Mehanizacija dela se vrši s poenostavljenjem dela in s tem postaja stvar še hujša. Nad izvršenim delom se vrši kontrola. Uspehi dela se med seboj primerjajo. S poostrojitvijo kontrole se poveča storitev dela in določi nek višji kvantum, ki ga mora vsak nameščenec izvršiti minimalno. Ta mehanizacija se izvaja seveda bolj sistematično in vidno pri večjih obratih. Uslužbenstvo se kvalificira po storitvi dela.

Proti pametni mehanizaciji ne moremo biti, ker odpravi poenostavljenje dela mnogo nepotrebnega opravila. Seveda se navadno mehanizira mnogokrat le z ozirom na nameščenstvo, dočim se ne poenostavlja tam, kjer bi se tudi lahko. Biti pa moramo proti mehanizaciji, ki gre preko mej, ki zahteva preveliko storitev. Forsiranost storitve ne zahteva le izrabe uradnih, ampak mnogokrat tudi ostalih ur. Mehanizacija zahteva več kot pa človek more dati in je moralno upravičen dati, če ne govorimo že o tem, da mnogokrat kvarno vpliva na kolegialnost. Mehanizacija s tem ne visi nič manj dušeče nad nameščenstvom kot nad ostalim delavstvom. Kontrola je uvedena ponekod s tako zvanimi kuluk-polami, ki popolnoma nadomeščajo tovarniške kontrolne ure. Sistem mehanizacije se forsira povsod: tudi pod vsemi upravami, naj bodo te več alimanj liberalne, ali katoliško kapitalistične ali tudi rdeče pobarvane. Človek se pri tem nehote vpraša: Kaj pa delajo nameščenke strokovne organizacije? Ali vsega tega ne vidijo ali se morda boje videti? Ali ne morejo najti rešitve? Ali so s tem sistemom zadovoljne? Ali pa so izgubile svoj vsaj nameščenjsko defenzivni značaj, ki bi ga morale vedno imeti! Hrenov.

Bodočnost plošče

Ultrafonski koncert je priredil anketo o velikih vprašanih radia, plošče in zvočnega filma, torej vsega, kar bi mogli imenovati mikrofonsko umetnost. Pri tem se je pred vsem ugotovila velika bodočnost gramofonske plošče. Veliki nemški knjigotržci in založniki že mislijo na široko organiziran ploščni trg, ki bo zavzemal dober del tistega, kar danes vrši knjiga. Pričakuje se v

kratkem popolen preobrat v gramofonski konstrukciji. Namesto plošče in mehaničnega aparata bo stopil filmski trak z radio električnim podajanjem, kot se vrši v zvočnem filmu. Baš v tem je velikanska možnost, da shranjena recitirana beseda nadomesti knjigo, ker filmski trak ni vezan na določeno časovno dobo, kakor plošča. Vsekakor se moremo nadejati v najkrajšem času velikih izprememb in presenečenj.

Kie so pa katoličani?

Nemška vlada, kateri načeljuje katoličan dr. Brüning, je izdala zasilno naredbo, ki je precej skrcila dohodke malega človeka. »Težkim« državljanom je bilo prizaneseno. Ta odredba je izzvala med prizadetim ogorčenje in žalost. Ker je prizadeta eksistenčna možnost mnogih, bi moral vsak, kdor priznava pozitivno krščanstvo, proti tej odredbi protestirati. Toda znašla se je do sedaj le evangelska duhovščina dekana-ta Kulmbach. Podala je sledečo izjavo: Težko pretreseni in polni skrbi opazujemo, bivajoči sredi ljudstva, katastrofalno pomanjkanje in bedo v najširših plasteh na deželi in v mestih, ne najzadnje v zvezi z zadnjo zasilno odredbo. Naravnost uničujejoče je, da moramo biti priče, kako so prikrajšani vojni poškodovanci, vdove, sirote, sploh manj premožni krogi v svojih prejemkih, in sicer v taki meri, da je zelo ogrožena, če ne uničena njihova eksistenca, med tem ko je položaj mnogoterih krogov v najtežjem nasprotju s položajem teh revežev. V vesti se čutimo dolžne, da javno izpovemo, da stojimo popolnoma na strani teh, ki se ne morejo boriti za svoj obstanek.

Lepe in odločne besede. In katoličani? Prav ima Hohoff, ko pravi: Zali bog ne izvaja ljudi na podlagi pravih principov vedno konsekvence. Pa še to pristavimo: Lahko je govoriti o raznih načelnih vprašanjih, dokler ne zahteva praksa dejanj. Le dejanja, to je edina prava potrditev načel.

**Prva delavska hranilnica
in posojilnica
r. z. o. z. v Ljubljani
(Delavska zbornica)**

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodnejše.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Pavel je zdaj vedel prav toliko kot prej. »Kaj je to — lokomobila?« je vprašal.

»To je parni stroj, ki ga lahko vozijo povsod in ki ga veliki posestniki rabijo, da jim vrtil mlatilnice — tudi orjejo in branaajo lahko z njim, zakaj takale stvarca ima več moči kot deset konj.«

»Zakaj jo pa potem konji vlečejo?«

»Ker sama sebe ne more nikamor premakniti,« je pojasnil odgovor.

Tega ni razumel; »na vsak način pa,« je mislil, »mora biti velika sreča za človeka, če ima takole stvar s tujim imenom — in če bomo kdaj bogati —«

Ta trenutek je planil oče ves razburjen iz hiše; na eni nogi je imel copato, na drugi pa škorenj, ovratnica mu je sedela na tilniku.

»Prihajajo, prihajajo!« je klical in plesal z rokami in nato je objel mater in plesal z njo po sredi ceste.

Zrla ga je s širokim, boječim pogledom, kot bi mu hotela reči: »Kakšno neumnost si pa spet napravil?« On pa je ni hotel izpustiti in šele ko sta z vrta priskakljali dvojčki v rdečih oblekah in s temnimi dvojnimi kiticami, se je spravil na nju in ju hotel metati čez jarek. Mati je z mledu podmi prošnjami komaj ustavila njegovo neumno divjanje.

»Tako, vi svojat,« je kričal, »zdaj vriskajte in plešite, zdaj je vse stiske konec — prihodnjo pomlad bomo merili denar z merniki.«

Mati ga je pogledala od strani, a rekla ni nič.

Pošast je prihajala bliže in bliže. Pavel je stal negibno na mestu in se ves zatopil v gledanje. Potem je pokukal na mater, ki so ji obraz težile skrbi, in obšel ga je negotov strah, kakor da bi

zdaj vlekli vraga v hišo. A potem se je spomnil, da se zdaj izpolnjuje le njegova želja od prej in sklenil je, da bo sprejel črnega gosta z zaupanjem.

Med tem so prihiteli iz hleva in iz kuhinje tudi hlapci in dekle. Vsi prebivalci domačije na poljani so stali v vrsti ob plotu in gledali bližajoče se čudo.

»Ampak povej vendar, kaj hočeš s tem?« je Elsbeth končno vprašala moža.

Ta jo je premeril s pomilovalnim pogledom, nato se je kratko zasmeljal in zakričal: »Na sprehod se bom vozil!«

Elsbeth ni izpraševala naprej. Mož se je obrnil k velikemu hlapcu in razlagal svoje načrte; zdaj bo začel z rezanjem šote na veliko, tudi rezalnik in stiskalnica sta že na potu in jutri na vse zgodaj že lahko začno z delom. Ukazal je hlapcu, naj gre v vas in oskrbi potrebne delavce. Deset bo za začetek dovolj, a upa, da bo kmalu spravil na dvajset in trideset.

Elsbeth je nemo zmajala z glavo in šla v hišo — vprav, ko je lokomobila dospela pred vrata.

Pavel se ni mogel do sitega nagledati in načuditi. Zdelo se mu je, da leži za rumenimi vijaki in ročicami svet skrivnosti, kurišče z mrežo in pepelnikom spodaj se mu je zdelo kot vhod v tisto ognjeno peč, v kateri so trije znani možje zapeli hvalnico, in dimnik, ta šele, ki je bil visokozravan, z vencem saj in z žrelom, ki se je zdelo, da vodi nekam v črno, v brezdanjost.

Pavel ni pazil na mali pleteni voziček, ki je drdral za pošastjo in na katerem je sedel Löb Levy z rdeče plavo pramenasto brado — ni pazil na kričanje voznikov in na radost malih sestic, ki sta plesali kot obsedeni okrog koles. Stal je in otrplo strmel, kakor da še vedno ne bi razumel, kaj se godi krog njega.

Ko je pozneje stopil v sobo, je našel mater stisnjeno v kotu — jokala je.

Ovil ji je roke krog vratu; potisnila ga je na-lahno od sebe in dejala:

»Poglej kje sta mali, da ne prideta pod kolesa.«

»A zakaj jokate, mama?«

»Boš že še videl, fant,« je odgovorila in ga božala po laseh. »Löb Levy je zraven — boš že videl!«

Zdaj se je pa ujezil nanjo. Če so se vsi veselili, zakaj bi morala vprav ona sedeti nekje v kotu in jokati?

A tudi njega je kar na lepem minulo veselje in ko je zagledal Löba Levya, kako krevsa čez dvorišče v debeli, topli suknji, bi bil najrajši pomigal Karotu, naj ga zagradi za stegna.

Dvojčici sta bili čisto neumni od veselja. Pograbili sta vrv in dirjali s »hi in hot« po vrtu. Prva je bila lokomobila in druga konj — a vsaka je hotela biti samo lokomobila, ker potem je dobila na glavo očetov črni klobuk — za dimnik.

Preden sta šli spat, sta novo zver tudi krstili. Trdili sta, da je podobna debeli dekli z dolgim vratom, ki so jo zaradi umazanosti pred kratkim zapodili, in sta jo po njej nazvali za »črno Suzo«.

To ime je obdržala lokomobila v Meyhöferjevi hiši za vse večne čase.

Drugo jutro se je ves trušč začel iznova. Deset najetih delavcev je stalo na dvorišču in niso vedeli, kaj bi začeli. Meyhöfer je hotel, da bi stroj podkurili, a Löb Lewy, ki je prenočil v skednju, je izjavil, da bi rad prej dobil kupnino, kakor sta se domenila v pogodbi, ker mora žito že opoldne takoj oddati v mestu.

»Kakšno žito?«

Da, ni bilo mogoče več tajiti. Meyhöfer je prodal Judu za stari, obrabljeni stroj skoraj vso žetev, omlačeno žito in tisto, ki ga je bilo še treba zmlatiti. Jud se je zmagovalno odpeljal z lepimi, nabitimi vrečami. In to je veljalo samo kot predujem, okrog božiča je hotel dobiti pa še ostalo.

Za hip je celo lahkomišelne Meyhöferja obšel gibljaj malodušja, ko je videl, kako so izginili za gozdom visoko naloženi vozovi, a v naslednjem trenutku je trmasto potisnil roke v žep in ukazal, naj brez odlašanja pripravijo stroj.